

Favorit i repris? Eller: Vad har hänt med "terminologi" på tjugo år?

Henrik Nilsson & Helena Palm

På en konferens 2004 föreläste vi om termer som då var på modet för att beskriva terminologiarbete. Efter nästan tjugo år blickar vi nu tillbaka och jämför dåtid med nutid. Vilka termer är på modet i dag? Hur påverkas terminologens yrkesroll av trender som "bråttomsambället", digitalisering och AI, kränkthet och politiskt korrekt språk? Vi blandar fakta och referenser med tyckande och tänkande, och vår bevisföring är anekdotisk och delvis motsägelsefull. Vi vill därför understryka att våra enda vetenskapliga anspråk är att vi hoppas att några av iakttagelserna och funderingarna ska kunna ge idéer till ny forskning.

För tjugo år sedan var ontologier heta ...

När vi 2004 bjöds in till heldagskonferensen "Ontologier i arbete – språket som grund för framtida IT-utveckling" som anordnades av W3C Sverige var termen *ontologi* på väg att bli riktigt het i Sverige. Vilket eller vilka begrepp som låg bakom den var däremot inte helt tydligt. Konferensen i allmänhet, och kanske vårt föredrag i synnerhet, visade på behovet av en verklig diskussion om begreppet och dess förhållande till närliggande begrepp. Vi lyfte fram termer som *tesaurus*, *taxonomi*, *kontrollerad ordlista*, *kontrollerad vokabulär* – och förstas *terminologi*.

... men kanske inte på samma sätt i dag

Kanske lyfte aldrig den nödvändiga begreppsdiskussionen, för i dag är *ontologi* inte på samma sätt ett modeord, framför allt inte inom det praktiska terminologiarbetet i Sverige. I dag hör termen framför allt hemma i it-utvecklingsprojekt och inom forskningen, och inte lika ofta i "vanliga" terminologiprojekt. Kanske är *ontologi* inte längre lika spännande att tala om, eller så har uttrycket helt enkelt fått stå tillbaka till förmån för termer som mer tydligt har med data och struktur att göra. Sådana termer, som *informatik*, *klassifikation*, *kodverk* och *urval*, har blivit vardagsmat, åtminstone inom hälso- och sjukvårdens område, där vi båda verkat under lång tid (se de Keizer et al., 2000).

Begreppet bakom termen *terminologi* vidgas

Tittar vi på terminologins egen terminologi är det lätt att slå fast att termer som *begrepp*, *begreppsanalys*, *definition* och *terminologi* fortfarande är väl använda och centrala. Som terminolog vill man förstås gärna förklara det med att dessa grundbegrepp är utredda och definierade sedan många år och att terminologins metoder fortfarande är relevanta och fungerar. Men hur självsäkra kan vi vara? Ett utdrag ur boken "Medicinsk informatik" (Pettersson et al. 2021, s. 49) får illustrera att det kanske trots allt blivit svårare att förstå vad just terminologi innebär i dag: "[Terminologiområdet är] svåravgränsat men brukar innefatta ett antal aktiviteter och artefakter". Som exempel på aktiviteter nämns normering av språkbruk och arbete med – just det! – ontologier. Illustrativt är också att exemplen på artefakter är kataloger med koder och klassifikationer, inte ordlistor med definitioner.

I vissa standarder¹ nämner definitioner av *terminologi* också explicit koder och klassifikationer, och ibland inkluderas till och med kravet på maskinläsbarhet. Så fast termen *terminologi* består, har den allt oftare kommit att stå för något annat (bredare) än det som terminologen ser framför sig².

Standarderna med vidgade definitioner av *terminologi* har utvecklats av andra kommittéer än "terminologikommittén" ISO/TC 37. Att man särskilt inom it och hälsoinformatik känt sig nödgad att utveckla egna standarder med egna definitioner är ett intressant fenomen som påverkar terminologiarbetet (jfr Elkin, 2012). För en terminolog som arbetar inom många fackområden kan det vara utmanande om uppfattningen om själva kärnbegreppet *terminologi* varierar. På ett mer övergripande plan finns också risken att tidigare gjort arbete inte återanvänds, utan att hjulet återuppfins – lite förändrat – i ytterligare en standard, nästa gång behovet att bringa reda i språk och struktur uppstår.

Minskade motsättningar och olika fokus i begreppstetraedern

En annan sak som kan ha påverkat terminologin är att det finns fler yrkesgrupper än terminologen som har till uppgift att analysera "världen" och dess språkliga uttryck. Modellerare, informatiker och it-arkitekter arbetar alla med att dela upp och sortera begrepp, informationsmängder eller verklighetens referenter, beskriva deras särskiljande kännetecken och diskutera vilka etiketter eller benämningar de bör ha. För tjugo år sedan var det ibland motsättningar

1 ISO 17117-1, ISO/IEC DIS 5394 m.fl.

2 terminologi: uppsättning benämningar som hör till ett fackspråk (ur *Terminologins terminologi*, Nordterm, u.å.)

mellan framför allt terminologer och modellerare, som båda var övertygade om att deras metod var överlägsen för att skapa ordning och reda. I dag upplever vi, glädjande nog, att motsättningarna är mycket mindre och att yrkesgrupperna arbetar alltmer tillsammans eller sida vid sida. Vid ett möte 2022 med en förening för informationsarkitekter framkom många likheter mellan yrkena – och de själva klassificerade sig som "barfoterminologer" med stort intresse för att lära mer om terminologi. Kanske har alla insett att det finns jobb nog för flera olika inriktningar, eller så är det bara tiden och samexistensen som sakta slipat av kanterna på tidigare konflikter. Samarbete fördjupar också förståelsen för andras sätt att tänka, vilket kan vara utvecklande och skärpa den egna analysen, även om det kan göra att invand terminologi behöver omprövas. Men att fler (nya) yrkeskategorier arbetar med terminologi gör inte behovet av *terminolog* som yrkestitel mindre relevant, utan kanske snarare tvärtom.

Därför kan det vara intressant att reflektera över vad som skiljer sig mellan exempelvis en terminologs och en modellerares sätt att närma sig uppgiften att bringa reda i världen och dess uttryck. Begreppstetraedern och dess fyra hörn är en bra utgångspunkt för dessa reflektioner.

Traditionellt terminologiarbete har som bekant sin tyngdpunkt i begreppet och dess särskiljande kännetecken. Det är begreppet som benämns med en term (eller flera), och beskrivs med en definition, vilket hjälper till att kategorisera och hantera verklighetens referenter (som varit utgångspunkt för det skapade begreppet).

I modellering eller informatikarbete är det snarare verklighetens företeelser i sig, referenterna, instanserna, som är i fokus, och som benämns och beskrivs. Begreppsanalys och begreppsmodeller kan vara en del av arbetet, men de är i allmänhet steg på vägen mot ett resultat som sorterar referenterna. Tydligast märks detta när en organisation ska modellera sin egen verksamhet. Ofta är arbetet avgränsat till hur just den organisationen hanterar sin information, sina referenter. Resultatet av referentcentrerat arbete kan vara till stor nytta i en specifik kontext, men det kan uppstå svårigheter när det ska tillämpas mer generellt. I de fall modellering syftar till att beskriva en bredare verklighet kan samarbete med terminologer underlätta generaliseringen.

Som nämnts ovan har vi också på senare år sett en vidgning av synen på vad som är en term. Detta märks kanske främst i framväxten av termbanker. Den klassiskt skolade terminologen kan bli överraskad över vad som går att hitta i det som kallas *termbank*. Åtminstone inom hälso- och sjukvård finns här allt från "vanliga" termposter till systemrelaterade uttryck, namn på journalsystems ingående delar, översättningssträngar, symboler och kodverk. Ett

pragmatiskt förhållningssätt till termbanker (och även till ordlistor på webbplatser) kan vara att det som användarna (eller webbplatsbesökarna) letar efter ska finnas där. Samtidigt undrar vi om det kan finnas risker för otydlighet om termen kommer för mycket i fokus och "allt" betraktas som termer.

Vissa discipliner har också utvecklat metoder för begreppsanalys (som till exempel Walker och Avant, 1994, inom omvårdnad), men dessa har ibland kritiserats för att inte enbart ha begreppet i fokus för sina analyser (Nuopponen, 2010).

Även själva terminologiarbetet påverkas

Fokus på teknik och it har alltså påverkat terminologin men också terminologiarbetet. I dag görs ibland uppdelningen i "semantisk terminolog" och "teknisk terminolog". Det "semantiska" arbetet handlar ibland oftare om att *benämna* begrepp (termerna) och mindre om att *reda ut* begrepp (definitioner). En sådan utveckling, kombinerat med den ofta förekommande uppfattningen att "alla kan språk" kan göra att terminologen blir mer av språkexpert, mindre av begreppsanalytiker och därmed oftare nödgad att motivera sin medverkan och specialkunskap (se vidare Nilsson och Testi, 2024, i denna volym). Det kan kanske också ha att göra med en "förnördning" som avspeglar sig i språket. Uttryck som tidigare varit vigda åt yrkesutövare smyger sig till exempel ofta in i allas matlagning och hemreovering och blir språkligt allmängods.

I detta sammanhang är det extra roligt att forskning om terminologen och dennes yrkesroll kommit igång. Byrman och Nord (2022) har till exempel visat hur terminologen fungerar som både en fåraherde som samlar ihop expertflocken när de kommer på avvägar och en grindvakt som ställer kontrollfrågor och släpper igenom det färdiga resultatet.

Bråttsamhället är en utmaning för terminologen

Vi lever i dag i ett bråttsamhälle med krav på snabba, tidsatta och mätbara leveranser. Det händer att man som terminolog känner sig uppgiven när terminologiarbetet med sitt fokus på djupdykningar och eftertanke betraktas som en bromskloss eller som onödigt tidsspillan. Ganska ofta är det också något annat än strävan efter tydlighet och struktur som styr språkbruket – politiska beslut, kravet på tillgänglighet eller allmänspråklig begriplighet, (dåliga) definitioner i lagar och föreskrifter eller förutsättningarna i tekniska system. Men det gäller att inte ge upp, utan att så snabbt som möjligt analysera var ett terminologiskt tänkande kan ge bästa möjliga utdelning. I vissa fall kan det handla om att tydligt och stringent kunna förklara varför terminolo-

gin inom ett område är svårutredd, i andra fall om att bidra till att resultatet av ett teknikstyrt terminologiarbete blir så användbart som möjligt utifrån de faktiska förutsättningarna. Ibland behöver terminologen lyfta blicken högre än vanligt och utmana sina egna invanda föreställningar om vad som är ett bra arbete och ett bra resultat.

Definitioner är inte alltid lösningen

Det är vår känsla att önskan att ”reda ut begreppen” generellt blivit starkare under senare år. Detta borde vara glädjande, eftersom det självklart sitter i terminologens ryggmärg att den som vill bringa reda i ett komplicerat område bör fundera över områdets terminologi. Men det finns en risk med att utgå från att det alltid är begreppsanalys och definitioner som är lösningen när ett områdes språkbruk är komplicerat. I verkligheten kan utmaningarna ligga på en annan nivå, och det finns en rad faktorer som påverkar begreppens definierbarhet.

Exempelvis kan otydlighet i organisationen resultera i ett otydligt språk, och där hjälper sällan ordlistor mot det verkliga problemet. Det förekommer också att de ord som ställer till med problem inom ett område snarare är allmänord än facktermer, och då kan andra typer av beskrivningar och förklaringar vara mer hjälpsamma än definitioner.

Ibland blir definitionerna för lika termerna och helt enkelt intetsägande och ibland påverkas möjligheten att definiera begreppen stringent av att termerna skapas först, gärna på grund av politiska beslut eller lagstiftning. Termer som letar sig in i fackspråket den vägen tenderar att bli vaga, och ofta görs inte en nödvändig terminologisk konsekvensbedömning. Ämnesexperter känner kanske inte igen den politiska terminologin från början, men blir tvungna att anamma den för att få anslag eller för att hänga med i debatten. På så vis etableras termerna ”bakvägen”, kopplade till luddiga och svårdefinierade begrepp. Ännu svårare kan det bli om personer som inte är ämnesexperter bestämmer sig för att definiera begreppen utifrån sina perspektiv.

Det gäller att inse att den terminologiska analysen inte alltid behöver (eller ens kan) landa i klagörande definitioner eller begreppsdiagram. Att identifiera roten till den språkliga förvirringen är ett lika gott resultat, bara klagörande på ett annat sätt. Därför vill vi mana till eftertanke innan ryggmärgsreflexen att definiera begreppen slår till. På så sätt kan terminologen göra ännu större nytta. Fastna med andra ord inte i utgångspunkten att terminologiarbete bara kan gå till på ett enda sätt och alltid har ett och samma resultat. Använd gärna de frågor som Boverket (2023, s. 9) formulerat om nyttan med en definition:

- I vilken process uppstår problem med termen?
- Vad är problemet och är det omfattande?
- Löser en definition problemet? Går det att formulera en definition som löser problemet?
- Skapas nya problem med en definition?
- Finns det andra lösningar än definition?

Tekniken tvingar fram strategiskt tänkande

Till terminologens frustration styr tekniken allt oftare språkets möjligheter. Återigen hämtar vi ett exempel från hälso- och sjukvården: På många håll i Sverige pågår i dag ett arbete med att byta ut gamla journalsystem mot nya, moderna vårdinformationssystem. När detta arbete påbörjades för ett tiotal år sedan var förhoppningarna stora att det skulle innebära betydande möjligheter att förbättra både terminologi och informationsstruktur. I takt med att upphandlingar och konfigurationer gick framåt visade det sig dock att systemens utformning inte tillät alla de förändringar som verksamheten önskade. Ibland hade också strukturen från utländska sjukvårdssystem varit en så tydlig utgångspunkt för systemen att det inte gick att anpassa dem helt till svenska förhållanden. Dessutom är tiden för anpassning knapp, och införande- och utrullningsprojekten knacker på dörren innan terminologiarbetet hunnit bottna. Ibland väljs en term till synes på måfå för att det är bråttom, och sedan går den inte att ändra på, särskilt inte sedan programkoden "frysts".

I många fall har terminologins principer behövt stryka på foten. Terminologen måste därför tänka strategiskt för att ha möjlighet att påverka:

1. Vad är önskemålen om struktur och terminologi för framtidens behov?
2. Vad är möjligt att göra med systemen i dag?
3. Vilka vägval är tillräckligt bra i dag – utan att de ställer till det för framtidens önskemål?

Terminologer och informatiker har gjort och gör fortfarande ett jättejobb för att de nya systemens anpassning till svenska förhållanden ska bli så bra som möjligt efter förutsättningarna. I vissa delar av landet har också ett långsiktigt arbete påbörjats för att de system som kommer i ytterligare nästa generation ska få en bättre struktur i grunden. Det är stort och modigt att jobba så.

I verkligheten har terminologen sällan utslagsrösten om dagens vägval, men påverkansmöjligheterna är ändå större än de kan kännas i stunden. Men får ändå maskinen, med sin allt vassare intelligens, utslagsrösten på sikt?

Går det att tämja AI?

AI-verktygens utveckling går allt snabbare, och på sikt finns risken att de svar som ChatGPT och dess efterföljare ger blir tillräckligt bra för att terminologen ska konkurreras ut. Går det att tämja AI, så att det blir ett verktyg som höjer kvaliteten i och effektiviserar terminologens arbete?

Karsch (2023) och Reineke (2023) beskriver hur ChatGPT kan fungera i terminologiarbetet och lyfter särskilt fram de kreativa delarna av arbetet, till exempel att få uppslag till nya termer. Nyare terminologihanteringssystem har redan integrerat funktionen att generera definitioner och förklaringar utifrån användarens promptar (frågor till verktyget). Andra användningsområden är excerpering av termer ur större textmängder, även på mer än ett språk. På ett helt nytt sätt går det att få fram en strukturerad överblick över det samlade ve-tandet inom ett visst fackområde, till och med som hierarkier och diagram. Än så länge är det svårare att få fram tydliga källhänvisningar, eftersom verktygen primärt är tänkta att kondensera och inte direktcitera text.

Den mänskliga terminologen är alltså (än så länge) viktig för kvaliteten i slutresultatet, men det är uppenbart att rätt använda AI-verktyg kan vara till god hjälp för att effektivisera arbetet. Jämförelsen med maskinöversättning ligger nära till hands – översättaren har inte blivit överflödigt, men arbetsuppgifterna har i vissa sammanhang skiftat från översättning till efterredigering (*post-editing*) av maskinöversatta texter.

Mer terminologiarbete på myndigheterna

Vid sidan av den tekniska utvecklingen vill vi även lyfta den svenska språk-lagen (SFS 2009:600), vars tolfte paragraf påverkat senare års terminologiarbete: ”Myndigheter har ett särskilt ansvar för att svensk terminologi inom deras olika fackområden finns tillgänglig, används och utvecklas.” Den terminologiska medvetenheten kan sägas ha ökat, och i dag har många myndigheter anställda som arbetar med terminologi. Själva titeln *terminolog* används inte alltid; snarare handlar det om personer med språkligt ansvar eller om personer som arbetar med it- och verksamhetsutveckling (modellerare, arkitekter etc.). Några myndigheter har varit och är fortsatt drivande inom sina områden, till exempel Socialstyrelsen och Försäkringskassan. Ett annat, aktuellt exempel är Boverket, som på regeringsuppdrag nyligen skapat Begreppsbanken för byggrelaterad terminologi. I alla dessa fall rör det sig om vertikalt terminologiarbete, inom den egna myndigheten, men med horisontal potential.

Men det finns också exempel på horisontalt terminologiarbete, samarbete över myndighetsgränserna. Här är den myndighetstermgrupp som bildades av Isof 2022 (Hansson 2022; Hjertén Soltancharkari och Hansson, 2024, i denna

volym) särskilt värd att lyfta fram. Gruppen bestod av representanter från Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Polisen, Skatteverket och Socialstyrelsen, och bland deltagarna fanns språkvårdare, terminologer, verksamhetsutvecklare och översättare. Arbetet resulterade i en ordlista med myndighetsövergripande termer på flera språk (svenska, engelska, finska, arabiska och romska)³. Ett annat exempel är Hållbarhetstermgruppen⁴, där ett vertikalt, områdesspecifikt fokus kombineras med horisontalt deltagande av olika professioner från flera fackområden. Och i ”Semantikprojektet” (Arbetsförmedlingen 2023, s. 7), där flera myndigheter medverkade, konstaterades följande:

”Fackspråk förändras med tiden och kan ligga bortom det som är nåbart med resurser som tillsätts för att ta fram gemensamma begreppslistor. Vilket inte hindrar värdet i att utveckla teknik och lösningar som underlättar både arbetet med och tillgängligheten till sådana begreppslistor.”

Språkrådet genomförde 2022 en myndighetsenkät om översättning, tolkning och terminologi (Hansson 2022). Enkäten visade att många arbetar med terminologi, och att resultatet, mestadels enspråkiga svenska ordlistor, lagras som filer internt och ibland publiceras externt. Särskilda verktyg och termbankar är dock sällsynta och få uppgav att de även publicerat i Rikstermbanken. Nästan 80 % av dem som inte publicerat några ordlistor svarar att orsaken är brist på resurser och tid. Att resten inte säger sig ha sett några behov är intressant och motsäger möjligen trenden om ökad medvetenhet på myndigheterna. Men kanske går utvecklingen bara långsamt – det är svårt att avgöra eftersom vi saknar motsvarande uppgifter från före språklagens tid.

Vissa myndigheter (som Boverket) anger regeringsuppdrag som anledning till sitt terminologiarbete, men det mesta tycks göras av tillgänglighets- och begriplighets-skäl. Detta visar på det närmande som skett mellan terminologiarbete och klarspråksarbete under de senaste 20 åren. Om det då handlade om att undvika termer, är strävan i dag att använda tydliga termer och definitioner för att uppnå ett ”vårdat, enkelt och begripligt” språk – kravet från språklagens elfte paragraf.

På enkätfrågan om vad som skulle kunna underlätta terminologiarbetet svarade mer än hälften utbildning, följt av samarbete, tekniska hjälpmedel och terminologikonsulter⁵. Behovet av utbildning framkom även under svarsalternativet ”Annat”:

3 Den resulterande *Myndighetstermlistan* finns sökbar via Rikstermbanken (www.rikstermbanken.se)

4 Se <https://www.isof.se/vart-uppdrag/samarbeten/hallbarhetstermgruppen> och Hanell i denna volym.

5 Mer om terminologikonsulter finns att läsa i Nilsson och Testi i denna volym.

”Skulle gärna se att det fanns någon typ av ämnesoberoende ’utbildningspaket’ som lärare kunde använda i sina kurser för att ge studenter förståelse för hur viktigt termarbete är.”

Utbildning i terminologi – då- och nuläge

Trots eventuell ökad efterfrågan på utbildning saknas i dag – precis som 2004 – en regelrätt, längre terminologutbildning på akademisk nivå i Sverige. Detta är inte unikt för Sverige. I de flesta länder (med undantag för bland annat Finland, Portugal och Spanien) ingår terminologilära snarare i utbildningar av andra professioner, till exempel tolkar, översättare och språkkonsulter.

Utbudet av fristående kurser har dock ökat något. Linnéuniversitetet i Växjö har till exempel de senaste åren utvecklat en fristående kurs i terminologi på avancerad nivå och även etablerat ett centrum för fackspråk. För våren 2024 finns också flera kurser i fackspråk och terminologi, vid Uppsala universitet, Stockholms universitet och Göteborgs universitet.

Kanske är helt enkelt den mest effektiva utbildningen en terminologisk påbyggnad som kompletterar annan utbildning eller arbetslivserfarenhet. Våra egna erfarenheter som ansvariga för kortare terminologikurser pekar på att det är ett bra sätt att fånga upp och vidareutveckla den terminologiska medvetenheten och det terminologiska tänkandet som vi träffat på hos många andra än ”språkmänniskor” och utbildade terminologer.

I kränkthetens tidevarv

Avslutningsvis vill vi ta upp en trend som kan vara lite känslig. Politisk korrekthet och rädsla för att kränka letar sig in i terminologiarbetet på ett sätt som kan försvåra terminologisk tydlighet. Ett exempel är det så kallade person först-språket (Lind Palicki 2021), alltså uppfattningen att det är mer inkluderande att säga *person med blindhet* än *blind person*. Det finns kloka argument för principen, men den har också baksidor.

Person först-språket, som växte fram inom den amerikanska funktionshinderörelsen under 1990-talet, introduceras i Sverige i en regeringsproposition 2008. Uppfattningen att personen inte är sin diagnos och att hindren finns hos omgivningen och inte personen har lett till uttryck som *person med autism* eller *person som möter läsbinder*.

Samtidigt har kritiska röster höjts – det är inte säkert att de berörda personerna är bekväma med att benämnas enligt den principen (Vilppala 2021, s. 1):

”Det som också förbryllar är att antagandet om person först-språkets fördelar inte är förankrat hos de berörda. Det har inte gjorts någon större

studie i Sverige som bekräftar att antagandet stämmer – ingen vet om person först-språket upplevs som det mest inkluderande av de berörda, och ingen vet vilka personbenämningar de och anknytande grupper i samhället föredrar och varför.”

Person först-principen används ibland också för att möta kraven på ett könsneutralt språk. Ett exempel är en kampanj om vaccination mot livmoderhalscancer, där *kvinna* skulle bytas mot *person med livmoderhals/cervix*. Här finns det risk att ett vällovligt syfte i stället bidrar till otydlighet. Kjöllér (2023) resonerar om detta i en krönika:

”Där har begriplighet fått ge vika för ängslighet. Och ordet kvinna har bytts ut till ’alla med livmoderhals’. Jag är inte säker på att alla infödda i åldersgruppen är bekanta med termen ’livmoderhals’. Än mindre tror jag ordet är begripligt bland migranter med bristande språkkunskaper. [...]”

I dagens samhälle finns fler aktörer som vill vara med i skapandet eller valet av termer. Men hur kommer allt detta att över tid påverka terminologiarbetet, som ju i första hand vänt sig till fackexperter med syftet att förenkla fackkommunikationen? Vi hoppas att tydlighet och enhetlighet fortsätter att vara de viktigaste kriterierna även framgent och att det finns andra sätt att visa respekt och hänsyn mot våra medmänniskor än att skapa långa, ängsliga, omskrivande termer.

Ord på vägen

På backspeglar varnas det ibland för att objekten i spegeln faktiskt är närmare än de verkar. Och även om 2004 nästan känns som i går, har det hänt en hel del med terminologiarbetet, framför allt med hur det genomförs. Om en spretig odyssey av det här slaget kan landa i någon form av slutsats, skulle det vara att terminologen (och terminologins terminologi) behövs minst lika mycket i dag som 2004 – men att vi aldrig får sluta följa med i samhällsutvecklingen för att utveckla vår roll och vårt yrke.

Summary

In this article, we re-visit a presentation made at an ontology conference in 2004. We look at the terms we highlighted then and see what happened to them, especially the term *terminology* itself, with examples from healthcare. But we also compare the general conditions and ways of doing terminology

work with what was done then. What terms are in fashion today? How has the professional role of the terminologist been affected by trends such as the “rush society” where everything is quicker and demands higher? Where digitalization and AI open up doors to new (but threatening?) possibilities? Where new professional groups join the terminology game, sometimes with a different focus of the “traditional” concepts of terminology work. Where more groups want to be involved in term creation and potentially offensive language has to be turned into something politically correct in the woke-wake. Our opinions and thoughts are mixed with facts and references, without any higher scientific claims, but hopefully food for thought for future research.

Referenser

- Arbetsförmedlingen, 2023, *Semantikprojektet. Slutrapport, 31 januari 2023*. Hämtat 2023-08-21: <https://jobtechdev.se/user/pages/files/Semantikprojektet%20-%20Slutrapport%2031%20januari%202023.pdf>
- Boverket, 2023: *Definitioner i plan- och byggregelverket*. Slutrapport (Rapport 2023:15), ISBN 978-91-89581-32-6. Hämtat 2023-08-22: <https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2023/definitioner>
- Boverket, 2023: *Om Begreppsbanken*. Hämtat 2023-08-22: <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/teman/begreppsbanken/om-begreppsbanken/>
- Byrman, Ylva & Andreas Nord, 2020: ”... jag vill att vi väntar med den diskussionen ...” : Terminolog och ämnesexperter i samarbete. I: *ASLA 2020, Göteborgs universitet, 23–24 april 2020*. Hämtat 2023-08-22: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:uu:diva-421002>
- Byrman, Ylva & Andreas Nord, 2022: Med terminologen som grindvakt: Beslutsfattande i ett expertgruppsmöte. I: Sundqvist, Pia et al. [red.], 2022: *Språk i skola, på fritid och i arbetsliv: Aktuella arenor för svensk forskning inom tillämpad språkvetenskap*, ASLA, Svenska föreningen för tillämpad språkvetenskap, s. 265–286, Hämtat 2023-06-15: <https://lnu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1649196/FULLTEXT01.pdf>
- Elkin, Peter L (red.), 2012: *Terminology and Terminological Systems, Health Informatics*, 5. London: Springer-Verlag.

- Hanell, Linnea, 2024: Om Hållbarhetstermgruppen. Erfarenheter från att ta fram och sprida rådgivning om terminologin kring hållbar utveckling. I: Kirsten Lindø Dolberg-Møller (red.): *Sprog i Norden 2024*, s. 86-97. (i denna volym).
- Hansson, Karin, 2022: *Flerspråkig basterminologi som grund för tolkning och översättning Redovisning av regeringsuppdrag Ku2021/00802 (ändring av regleringsbrev 2021)*, Stockholm: Institutet för språk och folkminnen: Hämtat 2023-09-17: <https://www.isof.se/download/18.37f8c5e-e180940ed99835df2/1654158853466/Redovisning%20Flerspr%C3%A5kig%20basterminologi%202022.pdf>
- Hjertén Soltancharkari, Alma & Karin Hansson, 2024. Samhälstermer i centrum – en modell för myndighetssamarbete om samhällsterminologi på flera språk. I: Kirsten Lindø Dolberg-Møller (red.): *Sprog i Norden 2024*, s. 98-112 (i denna volym).
- ISO, 2018: *ISO 17117-1: Health informatics – Terminological resources – Part 1. Characteristics*.
- ISO, 2019: *ISO/TS 22287:2019: Health informatics – Workforce roles and capabilities for terminology and terminology services in healthcare (term workforce)*.
- ISO, 2022: *ISO/IEC DIS 5394 Information technology – Criteria for concept systems*.
- ISO/HL7, 2009: *ISO 27951 Health informatics — Common terminology services, release 1*.
- Karsch, Barbara Inge, 2023: "Terminology Work in the Age of ChatGPT". I: *The ATA Chronicle*, s. 20–24.
- de Keizer, N. F., A. Abu-Hanna, & J. Zwetsloot-Schonk, 2000: Understanding Terminological Systems 1: Terminology and Typology. I: *Methods of Information in Medicine*, 39, s. 16–21, F. K. Schattauer Verlagsgesellschaft mbH. Hämtat 2023-08-25: https://www.researchgate.net/publication/12531421_Understanding_Terminological_Systems_I_Terminology_and_Typology
- Kjöller, Hanne, 2023: Det får konsekvenser att kalla kvinnor för "personer med livmoderhals" I: *Dagens Nyheter*, 2023-06-01.
- Lind Palicki, Lena. 2021. *Lyssna på personen först!* Språktidningen, 2021-02-08, utgåva 2021-2.

- Linnéuniversitetet, 2023. *Centrum för fackspråk (CFS)*. Hämtat 2023-08-22: <https://lnu.se/forskning/forskargrupper/centrum-for-facksprak/>
- Nilsson, Henrik, 2022: Distansering, elicitering och facilitering – det ”nya” terminologiarbetet? I: *Nordterm 2022: Begreppsarbete och informationsbaktering*, s. 77–89. Hämtat 2023-09-17: <http://www.nordterm.net/filer/publikationer/rapporter/Nordterm22.pdf>
- Nilsson, Henrik & Helena Palm, 2004: *Terminologi i teori och praktik* [presentation]. Hämtat 2023-09-15: http://www.w3c.se/events/20040831-onto/presentations/henrik_nilsson_0_5.pdf
- Nilsson, Henrik & Stefano Testi, 2024: ”Inkörd som uttyrd? Terminologikonstansens roll och utmaningar”. I: Kirsten Lindø Dolberg-Møller (red.): *Sprog i Norden 2024*, s. 212-226 (i denna volym).
- Nordterm, u.å., *Terminologins terminologi*. Hämtat 2023-09-17: https://terminologiframjandet.se/h552a9FtZ/wp-content/uploads/2020/02/Terminologins_terminologi_enbart_ordlistan.pdf
- Nuopponen, Anita, 2010: Methods of concept analysis – a comparative study (part 1 of 3) I: *LSP Journal, vol.1, no.1*. Hämtat 2023-09-17: <https://rauli.cbs.dk/index.php/lspcog/article/viewFile/2970/3051>
- Petersson, Göran, Martin Rydmark & Anders Thurin, 2021: *Medicinsk informatik*. Stockholm: Liber.
- Prop. 2008/09:28. *Mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning*. Stockholm: Socialdepartementet.
- Reineke, Detlef, 2023: Terminologiearbeit mit ChatGPT & Co. I: *eDition, Fachzeitschrift für Terminologie*, 1/2023, DTT. Hämtat 2023-07-26: <http://dttev.org/edition.html>
- Seppälä, Katri & Mari Suhonen, 2018: Terminologer i modelleringsarbeten. I: *Terminfo 2/2018*. Hämtat 2023-07-26: <http://www.terminfo.fi/sisalto/terminologer-i-modelleringsarbeten-536.html>
- SFS 2009:600. *Språklag*. Stockholm: Kulturdepartementet.
- Walker, L., & K. C. Avant, 1994. *Strategies for theory construction in nursing* (3rd ed.). Norwalk, CT: Appleton & Lange. Hämtat 2023-08-22: <https://www.pearsonhighered.com/assets/preface/0/1/3/4/0134803523.pdf>

Vilppala, Sandra, 2021: "Varför säga person? Alla vet väl att det är en person redan" *En kritisk diskursanalys av personbenämningsspraktiker vid kommunikation om autism/asperger (ASD) och bipolär diagnos*. Stockholms universitet, Institutionen för svenska och flerspråkighet, examensarbete Språkkonsultprogrammet. Hämtat 2023-07-16: <http://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:1569532/FULLTEXT01.pdf>

Författare

Henrik Nilsson, ECQA-terminolog och lärare i terminologilära, arbetar sedan 2018 som terminologikonsult. Han är ordförande i EAFT och har arbetat vid Terminologicentrum TNC 1997–2018.

Helena Palm, terminolog, språkkonsult och molekylärbiolog. Arbetade vid Terminologicentrum TNC 1999–2008. Efter TNC har hon haft terminologin mer som ett arbetsredskap än som huvudsysselsättning.

Nyckelord

terminologiarbete, digitalisering, politiskt korrekt terminologi, ontologi, definitioner

Bibliografiske oplysninger

Nilsson, Henrik & Helena Palm, 2024: Favorit i repris? Eller: Vad har hänt med "terminologi" på tjugo år? I: Kirsten Lindø Dolberg-Møller (red.): *Sprog i Norden 2024*, s. 198-211.

<https://tidsskrift.dk/sin/issue/archive>

© Forfatterne, Nordterm og Netværket for sprognævnene i Norden
